

Omagiu unui savant și creator de școală arheologică pe meleagurile Basarabiei

Există în viața unor personalități momente aniversare deosebite, care impun, în mod firesc, o bine venită retrospectivă asupra parcursului vieții sale și a realizărilor înfăptuite de-a lungul anilor. Prin rândurile de față, ne face o deosebită plăcere să contribuim la aniversarea unui „patriarh” al arheologiei din ținutul dintre Prut și Nistru, Profesorul Ion Niculiță, de numele căruia se leagă fondarea reală a învățământului arheologic în acest străvechi ținut românesc.

Multe și mari sunt meritele Profesorului Universității de Stat din Chișinău, dar, în acest moment de escală aniversară pe traseul de suiș al vieții, nu cred că există satisfacție mai mare decât aceea a gândului la miile de educatori în domeniul istoriei, crescuți la *Alma Mater* din Chișinău, care au împânzit școlile de pe tot cuprinsul Republicii Moldova (și nu numai), precum și la numeroșii specialiști pe care i-a format în domeniul arheologiei și care astăzi sunt reputați profesori în învățământul superior sau cercetători consacrați la Institutul de Arheologie și în muzee, unde lucrează cu aceeași abnegație ca și Magistrul lor. Formarea acestor specialiști nu s-a limitat doar la lecțiile predate în anii de studiu, ci s-a bazat, într-o măsură covârșitoare, pe aspectul practic, prin organizarea model a unor șantiere arheologice-școală, unde fiecare zi de muncă a studenților practicanți se încheia cu prezentarea și discutarea situațiilor contextuale și a celor mai importante

piese descoperite. Pe mulți dintre foștii săi studenți a continuat să-i îndrume și în cadrul studiilor doctorale, iar mai nou și pentru obținerea titlului de doctor habilitat. E suficient să urmărim volumele prestigioaselor periodice de specialitate (*Revista arheologică*, *Tyragetia*, *Stratum plus*), precum și ale altor publicații din țara vecină, pentru a ne da seama de amploarea acestei creații, cu încărcătură umană și științifică, prin care știința arheologică din Republica Moldova s-a impus și pe plan internațional. Unii dintre discipolii

Iași „Dealul Cetățuia”, 2005. Profesorii Ion Niculiță și Nicolae Ursulescu.

Iași, 2005. Simposiul internațional „Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea from the Greek Colonization to the Ottoman Conquest”. De la dreapta spre stânga: Silviu Sanie, Șeiva Sanie, Ion Niculiță, Silvia Teodor, Dan Gh. Teodor, Octavian Munteanu, Aurel Zanoci.

Șantierul arheologic Saharna, 2006. Profesorii Ion Niculiță și Attila László.

Profesorului Niculiță (Gheorghe Postică, Aurel Zanoci, Sergiu Matveev, Eugen Sava, Oleg Levițchi, regretatul Tudor Arnăuț ș.a.) au devenit, la rândul lor, formatori și îndrumători în tainele arheologiei pentru mai tinerii lor colegi, ducând mai departe munca începută pe băncile facultății de fostul lor magistru. Este o ștafetă, cu bătaie lungă, care asigură viitorul științei arheologice pe meleagurile Moldovei răsăritene.

Pe lângă aceste merite didactice, Profesorul Niculiță este promotorul recunoscut al intenselor și susținutelor cercetări îndreptate spre dezvăluirea istoriei geților, ca precursori ai autohtonismului românesc în spațiul pruto-nistrean. Investigațiile și lucrările sale în acest

Șantierul arheologic Saharna, 2006. Profesorii Ion Niculiță, Attila László și Nicolae Ursulescu cu studenții, participanți la practica arheologică.

domeniu au apărut încă din perioada în care, la comanda politică a autorităților sovietice, cercetările arheologice erau dirijate cu prioritate spre studierea vestigiilor slave sau presupus slave, precum și a monumentelor tumulare cu morminte aparținând populațiilor migratoare. Punerea în evidență, prin dovezi arheologice irefutabile, a populației getice, cu impunătoarele sale cetăți și numeroase așezări stabile de caracter rural, a avut darul de a pune sub semnul întrebării teoriile oficiale care priveau teritoriul pruto-nistean doar ca o *via gentis*, cu permanente modificări de ordin etnic (teorie care, din păcate, și astăzi își mai găsește susținători, mai ales printre istoricii alogeni). Ca urmare a monografiilor și zecilor de articole

publicate de profesorul Niculiță (unele în colaborare cu discipolii săi), actualmente, numele unor localități, precum Îndeosebi Butuceni și Saharna, cu impunătoarele lor sisteme de fortificații (alături de cele dintre Carpați și Prut: Stănțești, Cotnari ș.a.), au devenit un simbol, recunoscut și în literatura arheologică universală, pentru înaltul nivel atins de civilizația getică în părțile Moldovei istorice.

Deși ajuns la o vârstă la care cei mai mulți au lăsat în urmă destui ani de pensie, Profesorul Niculiță, animat de un incurabil spirit tineresc, își continuă laborioasa activitate atât la catedră (deși nu mai poate deține și funcțiile prestigioase de decan sau șef de catedră), cât și pe șantiere, unde, vară de vară, își consiliază colaboratorii în

Roman, 2007. Sesiunea științifică a Muzeului de Istorie. Moderatori: Ion Niculiță și Dan Monah.

Iași, 2012. Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”. Profesorul Ion Niculiță la al II-lea Congres Internațional Arheoinvest.

dezvelirea unor noi pagini din arhiva necrisă a pământului. Modul de viață echilibrat, optimismul de care dă permanent dovadă, pasiunea totală pentru arheologie și abnegația de a perpetua activitatea didactico-științifică au făcut ca anii să nu

„sape” urme vizibile pe chipul și în sufletul Profesorului, care, în cele trei decenii de când ne cunoaștem, mi-a lăsat impresia unei sugestive ilustrări a „tineretii fără bătrânețe”.

Recunoașterea activității sale de excepție l-a transformat, în ultimele decenii – și pe plan internațional –, într-un port-fanion al științei arheologice din Moldova, fiind ales membru al Consiliului Internațional de Studii Indo-Europene și Tracice, membru în consiliul științific al Institutului Român de Tracologie, membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iași, precum și membru în colegiile de redacție la mai multe reviste de specialitate (*Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, *Buletin de Thracologie*, *Istros*, *Cumidava* etc.).

Un moment de vârf în activitatea desfășurată de profesorul Niculiță în domeniul tracologiei l-a reprezentat pregătirea exemplară (în calitate de Președinte al Comitetului de Organizare) a celui de al IX-lea Congres Internațional de Tracologie, cu tema „Tracii și lumea circumponică” (6-11 septembrie 2004), desfășurat la Chișinău și în cadrul mirific de pe malul Nistrului, la baza științifică a Universității de Stat de la Vadul lui Vodă – eveniment la care au fost prezenți peste 150 de participanți. Alături de specialiști din țara gazdă, din Ucraina, Rusia, Bulgaria, Polonia, Cehia, a fost prezentă și o numeroasă delegație din România.

Dorim ca, în aceste rânduri, să subliniem și un aspect deloc neglijabil al personalității Profesorului Niculiță, anume acela de prieten sincer și constant al României (în general) și, îndeosebi, al orașului Iași, cu Universitatea sa, cea mai veche din România modernă (1860). Prima noastră întâlnire s-a petrecut în primăvara anului

1990 (la figurat, era și cea dintâi primăvară a popoarelor noastre, după dispariția, cel puțin aparentă, a vechiului sistem comunist, când eram la începutul căutărilor – între vis și realitate – a unei noi căi pentru evoluția viitoare). La inițiativa prof. Marin Dinu, am organizat la Iași o întâlnire a cercurilor științifice studențești de arheologie din România, la care, alături de colegii din București și Cluj, am invitat și pe cei de la Chișinău. Profesorul Niculiță a răspuns cu promptitudine invitației, venind însoțit de studenții săi Aurel Zanoci și Alexandru Popa, precum și de mai tinerii colegi Gheorghe Postică și Valeriu Cavruc de la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”. Discuțiile purtate cu această ocazie au fost extrem de benefice pentru evoluția ulterioară a raporturilor de colaborare dintre departamentele de arheologie și istorie antică de la cele două universități, tocmai datorită dorinței sincere a prof. Niculiță de apropiere și cunoaștere reciprocă a preocupărilor membrilor din cele două colective de specialitate de la Iași și Chișinău. Au urmat vizite reciproce, însoțite de cicluri de lecții ținute în fața studenților (extrem de interesante au fost expunerile ținute în fața studenților de la Iași de profesorul Niculiță cu privire la civilizația getică pe teritoriul dintre Prut și Nistru), participări comune ale profesorilor și studenților pe șantierele arheologice organizate de cele două universități, sesiuni științifice comune (atât pentru profesori, cât și pentru studenți), precum și schimburi intense de publicații, tocmai pentru o cunoaștere cât mai aprofundată a preocupărilor și realizărilor științifice.

Saharna, 2016. Colloquiumul de vară de la Saharna. Profesorii Ion Niculiță, Mihail Vasilescu, Nicolae Ursulescu și Florentin Paladi.

În toate vizitele noastre la Chișinău, ca și pe șantierele arheologice de la Butuceni și Saharna am beneficiat de o caldă primire, atmosfera fiind de totală și sinceră prietenie, manifestată atât de profesorul Niculiță, cât și de colaboratorii Domniei Sale.

Aceste relații de colaborare, cu caracter ocazional la început, au primit o formă oficială, prin încheierea, în februarie 2001, a unui protocol de activități comune, ratificat de rectorii celor două universități. Cu această ocazie, s-a ținut la Iași și prima ediție a sesiunii științifice „Moldavia Antiqua”, cea de a doua desfășurându-se la Chișinău, în septembrie 2002¹. Acest protocol este în vigoare și în prezent, permițând continuarea unei colaborări fructuoase între arheologii de la cele două universități.

¹ N. Ursulescu, *Collaboration entre les départements d'archéologie et d'histoire antique des Universités de Iași et de Chișinău*, in *Studia Antiqua et Archaeologica*, IX, 2003, p. 537-538.

Saharna „Țiglău”, 2016. Profesorul Ion Niculiță împreună cu participanții la Colloquiumul de vară de la Saharna.

Închei această scurtă evocare cu exprimarea dorinței sincere ca și după acest moment aniversar Profesorul Niculiță să-și continue activitatea atât de rodnică, atâta timp cât spiritul tineresc și optimismul care îl animă îi vor permite să îndrume

acțiunile valorosului colectiv de arheologie pe care l-a creat la Universitatea de Stat din Chișinău, iar soarta să ne permită să ne întâlnim și în anii care vor veni, pentru o colaborare cât mai strânsă între arheologii ieșeni și cei de la Chișinău.

La mulți ani, stimate prieten și Magistru!

Prof. univ. emeritus dr. Nicolae Ursulescu, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, România